

STANOVISKO RADY

k aktualizovanému konvergenčnému programu Lotyšska na roky 2009 – 2012

(2010/C 142/04)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii⁽¹⁾, a najmä na jeho článok 9 ods. 3,

so zreteľom na odporúčanie Komisie,

po konzultácii s Hospodárskym a finančným výborom,

PREDLOŽILA TOTO STANOVISKO:

(1) Rada 26. apríla 2010 preskúmala aktualizovaný konvergenčný program Lotyšska, na obdobie rokov 2009 až 2012.

(2) Globálna finančná kríza prehĺbila otras z dramatického obratu v rozmachu vlastných úverov a cien nehnuteľností v Lotyšsku sprísňovaním dostupnosti úverov a podmienok ich poskytovania. Sprievodný pokles na zahraničných trhoch zasiahol sektor s obchodovateľnými tovarmi a službami. Znehodnocovanie mien niektorých hlavných obchodných partnerov okrem toho prispelo k strate konkurencieschopnosti z predchádzajúcich rokov.

Finančné trhy a bankový sektor Lotyšska sa od októbra 2008 ocitli pod značným tlakom. Lotyšské orgány to podnietilo, aby požiadali o medzinárodnú finančnú pomoc, ktorá sa poskytla koncom roka 2008⁽²⁾ a bola podmienená rozsiahlou fiškálnou konsolidáciou, ako aj reformami finančného systému a štrukturálnymi reformami. Následne, vzhľadom na oveľa väčšie zhoršenie hospodárskych a rozpočtových podmienok v prvej polovici roku 2009, ako sa očakávalo, vláda zaviedla dodatočné opatrenia v oblasti fiškálnej konsolidácie, ktoré sa čiastočne opierali o štrukturálne reformy. Uvedený vývoj viedol Radu k tomu, aby 7. júla 2009 rozhodla

o existencii nadmerného deficitu v Lotyšsku a odporúčala jeho odstránenie v súlade s článkom 104 ods. 7 Zmluvy o ES do roku 2012. V druhej polovici roku 2009 sa odvetvie hospodárstva orientované na vývoz stabilizovalo a začalo vykazovať prvé známky oživenia. Pokles domáceho dopytu však aj naďalej zostával veľmi výrazný, hlavne v dôsledku prudkého zhoršenia na trhu práce a negatívneho rastu úverov. Poskytnutie medzinárodnej finančnej pomoci, dôsledné plnenie rozpočtu na rok 2009 a úspešné schválenie rozpočtu na rok 2010 spoločne s ďalšími fiškálnymi konsolidačnými opatreniami však pomohli stabilizovať dôveru a zlepšili postoje k Lotyšsku na trhu. Hlavnou výzvou hospodárskej politiky zostáva stabilizácia hospodárstva a návrat k dobre podloženému procesu vyrovnávania rozdielov. Hospodárska stabilizácia do veľkej miery závisí od stabilizácie dlhodobých očakávaní, pre ktoré je rozhodujúca realizácia plánovanej fiškálnej konsolidácie. Hospodárska stabilizácia priamo závisí aj od prijatia štrukturálne zdravých a sociálne spravodlivých fiškálnych opatrení a tiež od pokroku pri reštrukturalizácii hospodárstva smerom k sektoru obchodovateľných tovarov a služieb. Vzhľadom na značné zhoršenie vonkajšej konkurencieschopnosti počas rokov rozmachu sa zdá, že je ďalej potrebné upraviť domáce ceny a zvyšovať produktivitu. Využitím štrukturálnych fondov EÚ by sa prispelo k posilneniu sektora s obchodovateľným tovarom a službami a zmiernila by sa recesia.

Prudkým znížením domáceho dopytu a sprístupnením voľnej kapacity sa pomohli zmierniť existujúce nerovnováhy, znížiť inflácia a odstrániť deficit platobnej bilancie, prevažne prostredníctvom kolapsu dovozu. Zostatok účtu zahraničného obchodu, v rokoch rozmachu výrazne negatívny a financovaný dovozom kapitálu spojeným s bankovým sektorom, vedúcim k rýchlemu nárastu čistých záväzkov voči zahraničiu, dosiahol v roku 2009 odhadovaný prebytok vo výške viac ako 8 % HDP, pričom vo výraznom prebytku má zostať počas celého obdobia programu.

(3) Hoci je pokles reálneho HDP zaznamenaný v kontexte krízy z väčšej časti spôsobený hospodárskym cyklom, kríza negatívne ovplyvnila aj úroveň potenciálneho produktu. Kríza môže mať okrem toho vplyv aj na potenciálny rast v strednodobom horizonte v dôsledku nižších investícií, obmedzení v dostupnosti úverov a zvyšujúcej sa štrukturálnej nezamestnanosti. Vplyvom hospodárskej krízy sa okrem toho znásobujú negatívne vplyvy demografického starnutia na potenciálny produkt a udržateľnosť verejných financií. V takejto situácii bude nevyhnutné zrýchliť tempo štrukturálnych reforiem s cieľom podporiť potenciálny rast. Pre Lotyšsko je dôležité najmä intenzívnejšie vykonávanie rozsiahlych štrukturálnych reforiem v oblasti riadenia rozpočtu a verejného sektora, zvýšenie úrovne kvalifikácie ako súčasť úsilia na zvýšenie produktivity a efektívne využívanie dostupných štrukturálnych fondov EÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1. Dokumenty uvedené v tomto texte sú dostupné na webovej stránke: http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_sk.htm

⁽²⁾ Balík finančnej pomoci vo výške až 7,5 mld. EUR spoločne financujú EÚ, MMF, Svetová banka, EBOR, severské štáty, Česká republika, Estónsko a Poľsko, pričom Lotyšsku sa poskytne v predstihu v niekoľkých splátkach do konca roka 2011.

(4) V makroekonomickom scenári, z ktorého program vychádza, sa predpokladá, že po odhadovanom mimoriadne prudkom poklese produkcie o 18,0 % v roku 2009 dôjde v roku 2010 k poklesu reálneho HDP o ďalšie 4,0 %, pričom v roku 2011 dôjde k jeho nárastu o 2,0 % a v roku 2012 o 3,8 %. Očakávaný návrat k pozitívnemu rastu je ovplyvnený sektorom zahraničia a v miernejšom rozsahu pevnými investíciami, pričom súkromná spotreba a celkový domáci dopyt zaznamenajú výrazné oživenie v období programu len neskôr. Pri posúdení na základe v súčasnosti dostupných informácií⁽¹⁾, sa tento scenár zdá byť prijateľný, avšak v dôsledku závažnosti recesie pretrváva veľmi vysoká neistota.

Prognóza programu pre výraznú defláciu v roku 2010 je realistická, avšak v miere pokračujúcej deflácie plánovanej na rok 2011 môže byť podhodnotený tempo návratu k stabilite cien. Očakáva sa, že saldo platobnej bilancie zostane počas obdobia programu výrazne prebytkové, čo sa zdá byť celkovo prijateľné, aj keď sa rozsah predpokladaných prebytkov zdá byť vysoký. Menové predpoklady a predpoklady súvisiace s výmenným kurzom v programe sú v súlade s makroekonomickým scenárom.

(5) V programe sa odhaduje deficit verejných financií v roku 2009 na úrovni 10,0 % HDP. Vo výraznom zhoršení v porovnaní s deficitom na úrovni 4,1 % HDP v roku 2008 sa premieta vplyv krízy na verejné financie, napriek prijatiu reštriktívneho doplnkového rozpočtu 16. júna 2009 po porade s medzinárodnými veriteľmi, z ktorého vyplýva konsolidácia takmer výhradne na strane výdavkov na úrovni 4,4 % HDP. Daňové príjmy v porovnaní s rokom 2008 klesli o jednu štvrtinu v nominálnom vyjadrení, napriek zvýšeniu DPH a spotrebných daní na začiatku roku 2009. Predpokladá sa, že podľa programu a v súlade so záväzkami prijatými v rámci medzinárodnej finančnej pomoci zostane fiškálna politika výrazne reštriktívna v priebehu celého programového obdobia, vzhľadom na chýbajúce možnosti fiškálnej kontroly a potrebu nápravy ekonomických nerovnováh. Toto je v súlade so stratégiou ukončenia angažovanosti štátu, ktorú zastáva Rada v prípade Lotyšska a ktorá sa opiera o nápravu nadmerného deficitu do roku 2012.

(6) Štátny rozpočet na rok 2010, ktorý Parlament schválil 1. decembra 2009, je spojený s ďalšou diskrečnou konsolidáciou dosahujúcou viac ako 4,2 % HDP, ako sa stanovilo v kontexte pomoci určenej na zníženie deficitu platobnej bilancie a ako je schválené v odporúčaní Rady pre Lotyšsko zo 7. júla 2009. Konsolidácia je pomerne rovnomerne rozdelená medzi výdavky (2,0 % HDP) a príjmy (2,2 % HDP). Fiškálna konsolidácia na strane príjmov má za následok očakávané podstatné zvýšenie pomeru

príjmov (+ 2,4 % HDP; výrazný účinok menovateľa je takmer okamžite vyvážený zodpovedajúcim znížením daňových základov).

Predpokladá sa však, že pomer primárnych výdavkov sa zníži len o 0,2 % HDP napriek značnej konsolidácii (vrátane pretrvávania účinkov opatrení z júna 2009), prevažne v dôsledku výrazného účinku menovateľa. K opatreniam v oblasti príjmov patrí zvýšenie sadzby dane z príjmov fyzických osôb (+ 0,8 % HDP), rôzne reformy, v dôsledku ktorých sa dane z príjmov fyzických osôb a systémy sociálneho zabezpečenia stávajú neutrálnejšími (+ 0,8 % HDP), ako aj mimoriadne zdanenie nehnuteľností (+ 0,3 % HDP, aj prostredníctvom rozšírenia základu dane na rezidenčné nehnuteľnosti s určitou progresivitou), progresívna daň z používania motorových vozidiel (+ 0,2 % HDP), a zvýšené spotrebné dane z plynu a tabaku. Na strane výdavkov sa v štátnom rozpočte na rok 2010 zaviedli značné zníženia výdavkov vyplývajúce vo veľkej miere zo štrukturálnych reforiem so strednodobým vplyvom, najmä zo zlúčenia/zrušenia agentúr a inštitúcií patriacich do pôsobnosti ministerstva poľnohospodárstva, kultúry, školstva a obrany, zatiaľ čo ďalšie zníženia vo výške 0,5 % HDP sa uskutočňujú v oblasti výdavkov a dotácií na údržbu dopravy. Ďalšie zníženia miezd v miestnej samospráve prinesú úspory na úrovni 0,4 % HDP, zatiaľ čo zníženia nemocenských dávok, dávok v nezamestnanosti a rodičovských príspevkov nad určitý prah budú mať za následok úspory dosahujúce 0,2 % HDP. Nedochádza k výraznejšiemu využitiu jednorazových opatrení. Podľa výpočtov útvarov Komisie vypracovaných na základe informácií v programoch sa predpokladá, že štrukturálne saldo (t. j. cyklicky upravené saldo bez jednorazových a iných dočasných opatrení) sa zlepší o trochu viac ako o 2 % (z - 7,6 % na - 5,5 %), čo je v súlade s požadovanou reštriktívnou fiškálnou pozíciou. Zlepšenie je vzhľadom na mechanické zníženie daňových základov a zvýšenie úrokových výdavkov o 1,1 % HDP menšie ako objem konsolidačných opatrení.

(7) Pri svojej nominálnej hodnote sa fiškálny postup predložený v programe zhoduje s postupom odsúhlaseným v rámci pomoci určenej na zníženie deficitu platobnej bilancie, konkrétne s dosiahnutím deficitu na úrovni 6 % HDP v roku 2011 a 3 % HDP v roku 2012, a je v súlade s odporúčaním Rady zo 7. júla 2009 o odstránení nadmerného deficitu najneskôr do roku 2012.

Tieto fiškálne ciele si podľa odporúčania Rady a v súlade s doplňujúcim memorandom o porozumení z februára 2010 vyžadujú dodatočné konsolidačné opatrenia. Podľa prepočtu štrukturálneho salda, ktorý na základe informácií uvedených v programe uskutočnili útvary Komisie v súlade so spoločne dohodnutou metodikou, v aktualizovanom konvergenčnom programe sa nedosiahne strednodobý rozpočtový cieľ stanovený ako štrukturálny deficit na

⁽¹⁾ V hodnotení sa zohľadňuje najmä predpoveď útvarov Komisie z jesene 2009, ale aj iné informácie, ktoré sa odvtedy sprístupnili.

úrovni 1 % HDP v rámci programového obdobia ⁽¹⁾. Vzhľadom na najnovšie predpovede a úroveň dlhu sa v strednodobom ciele napriek tomu premietajú ciele Paktu stability a rastu. Podľa štrukturálneho salda prepočítaného útvarmi Komisie dosahuje zodpovedajúca fiškálna konsolidácia úroveň 3,75 % za dva roky, s určitým posunom na rok 2011. Scenár na rok 2011 a 2012 sa na strane príjmov aj na strane výdavkov už opiera o niekoľko opatrení, ktoré vypracovali lotyšské orgány a ku ktorým sa zaviazali v kontexte pomoci určenej na zníženie deficitu platobnej bilancie. Na strane výdavkov sa lotyšské orgány zamerali najmä na rozsiahle preskúmanie dávok sociálneho poistenia a dôchodkových systémov, pričom cieľom dôchodkových systémov je zachovať v budúcnosti udržateľnosť a primeranosť troch pilierov dôchodkového systému.

- (8) Perspektívne by vývoj mohol byť horší, ako sa predpokladalo v programe, vzhľadom na rozsah zostávajúcej úpravy v kontexte pomaly sa rozbiehajúceho hospodárstva, neistoty, pokiaľ ide o budúce trendy v oblasti príjmov, a opatrenia, o ktoré by sa mala opierať konsolidácia, ako aj rozsah reforiem, ktoré je ešte vždy potrebné uskutočniť na posilnenie udržateľného oživenia. Ako sa uznáva v programe, zabezpečenie stability finančného sektora je dôležitým predpokladom oživenia hospodárstva. Pokiaľ ide o politické riziká a riziká spojené s realizáciou, rozsah fiškálnych krokov, ktoré sa majú uskutočniť, by mohol vystaviť vládu právnym výzvam, zatiaľ čo v kontexte nadchádzajúcich volieb a vzhľadom na súčasnú rozsiahlu konsolidáciu sa nájdenie ďalších opatrení potrebných na splnenie programových cieľov na roky 2011 a 2012 popri už prijatých opatreniach môže javiť ako náročné.

Na druhej strane je pre lotyšské orgány splnenie záväzkov prijatých v rámci dohôd o pomoci určenej na zníženie deficitu platobnej bilancie veľmi silným podnetom. V procese konsolidácie, ktorá sa uskutočnila do dnešného dňa, lotyšské orgány okrem toho poskytli presvedčivý dôkaz o tom, že sú schopné uspokojivým spôsobom realizovať značné konsolidačné úsilie. Riziká, ktorým sú vystavené rozpočtové prognózy a makroekonomický scenár, sa tak počas celého programového obdobia zdajú byť celkovo vyvážené.

- (9) Hrubý dlh verejných financií sa odhaduje na 34,8 % HDP v roku 2009 v porovnaní s 19,5 % v predchádzajúcom roku. Predpokladá sa, že pomer dlhu k HDP sa v priebehu obdobia programu prudko zvýši o ďalších 22 percentuálnych bodov vzhľadom na značné fiškálne deficity, ale tiež v dôsledku významného pozitívneho zosúladenia dlhu a deficitu dosahujúceho 8 % HDP v roku 2010, keďže sa očakáva, že platby na úrovni približne 15 % HDP

od rôznych medzinárodných veriteľov viac než dostatočne pokryjú prísne vymedzené rozpočtové potreby. Konečné náklady opatrení na podporu bankového sektora však v roku 2011 a 2012 predstavujú riziko. Preto existujú riziká v súvislosti s prognózou programu, z ktorej vyplýva, že pomer dlhu k HDP by mal v roku 2011 dosiahnuť maximum mierne pod úrovňou 60 %. Prognóza pre záverečný rok programu 2012 je na úrovni 56,8 % HDP. Hoci má pomer dlhu počas programového obdobia zostať pod referenčnou hodnotou uvedenou v zmluve, do roku 2011 vykazuje prudko narastajúcu tendenciu.

- (10) Strednodobé prognózy dlhu, v ktorých sa predpokladá, že miera rastu HDP sa len postupne zotaví na hodnoty prognózované pred krízou a že pomery zdanenia sa vrátia na predkrízové úrovne, ukazujú, že rozpočtová stratégia, s ktorou sa počíta v programe, by v súčasnom stave takmer stabilizovala pomer dlhu k HDP do roku 2020.
- (11) Dlhodobý vplyv starnutia obyvateľstva na rozpočet je jednoznačne nižší ako priemer EÚ v dôsledku reforiem dôchodkového systému, ktoré sa už prijali. Rozpočtová pozícia v roku 2009, ako sa odhaduje v programe, však znásobuje rozpočtový vplyv starnutia obyvateľstva na stabilizačný interval.

Znížením primárneho deficitu v strednodobom horizonte, ako sa predpokladá v programe, by sa prispelo k zníženiu rizík, ktorým je vystavená udržateľnosť verejných financií a ktoré sa hodnotili v správe Komisie o udržateľnosti z roku 2009 ⁽²⁾ ako vysoké.

- (12) Procyklická fiškálna politika, ktorá sa uplatňovala v rokoch pred krízou, si vyžaduje radikálne posilnenie rozpočtového rámca a systému riadenia verejných financií. Určitý pokrok sa už dosiahol a plánujú sa ďalšie iniciatívy. Potrebnou odstránit zbytočnú nepružnosť v rozpočte s cieľom zvýšiť pružnosť výdavkov sa zaoberalo nariadenie vlády z 3. novembra 2009, ktorým sa poskytuje ministrom financií možnosť prerozdeľovať rozpočtové prostriedky pre jeden rozpočtový subjekt medzi jednotlivými programami, podprogramami a kategóriami výdavkov. Monitorovanie výdavkov spojených so štrukturálnymi fondmi EÚ sa posilnilo prostredníctvom zmien v zákone o štátnom

⁽¹⁾ Zatiaľ čo v samotnom programe sa uvádza, že štrukturálny deficit sa v roku 2012 zníži na 0,5 % HDP, podľa prepočtu útvarov Komisie dosiahne štrukturálny deficit 1,8 % HDP.

⁽²⁾ V záveroch Rady z 10. novembra 2009 o udržateľnosti verejných financií „Rada vyzýva členské štáty, aby vo svojich nadchádzajúcich programoch stability a konvergenčných programoch sústredili pozornosť na stratégie orientované na udržateľnosť“ a ďalej „vyzýva Komisiu, aby spolu s Výborom pre hospodársku politiku a Hospodárskym a finančným výborom ďalej včas pre ďalšiu správu o udržateľnosti pripravovala metodiky na posudzovanie dlhodobej udržateľnosti verejných financií“, ktorá sa očakáva v roku 2012.

rozpočte v rámci rozpočtu na rok 2010. Pri pohľade do budúcnosti je ministerstvo financií odhodlané vypracovať a predložiť návrh zákona o fiškálnej disciplíne v spolupráci s inými príslušnými inštitúciami s cieľom zabezpečiť proticyklickú fiškálnu disciplínu na všetkých úrovniach verejnej správy. Pred navrhovaním budúcich rozpočtov sa pravdepodobne uskutočnia niektoré rozsiahle preskúmania, pomocou ktorých sa pravdepodobne dosiahne zlepšenie pri stanovovaní priorit a pri rozhodovaní: plánuje sa analýza všetkých služieb, ktoré poskytujú verejné inštitúcie zameraná na posúdenie toho, či je potrebné, aby takéto služby pokračovali alebo sa zastavili, alebo aby sa zadali externe, a má sa uskutočniť aj preskúmanie všetkých štátnych spoločností na účely ich novej reštrukturalizácie. V záujme podpory fiškálnej konsolidácie je tiež potrebné zaviesť účinné sankčné postupy v prípade zneužitia verejných fondov zo strany jednotlivca, zlepšiť zber a spracovanie údajov o verejných financiách a posilniť monitorovanie nesplatených a plánovaných záväzkov.

(13) Kvalita verejných financií bude pravdepodobne ťažiť z podstatných zmien ovplyvňujúcich štruktúru príjmov vrátane väčšieho zamerania na efektívnejšie a spravodlivejšie zdaňovanie majetku. Daňové a odvodové zaťaženie pracovných síl však bude aj naďalej vysoké v dôsledku zvýšenia sadzby dane z príjmov fyzických osôb. Konzistentnou dlhodobejšou daňovou stratégiou by sa pomohol optimalizovať vplyv štruktúry daní na rast. Navrhnutie vhodných administratívnych a právnych nástrojov na riešenie sivej ekonomiky sa takisto zdá byť potrebné na zabezpečenie úspechu prebiehajúcej fiškálnej konsolidácie. Keďže konsolidačné potreby majú obmedzené zdroje, prijalo sa niekoľko významných krokov na posilnenie efektívnosti verejných výdavkov. Posilnením kapacít národného úradu práce by sa mala zlepšiť efektívnosť aktivačných opatrení trhu práce. Všeobecne povedané, vhodne načasované a ciele využívanie financovania spojeného so štrukturálnymi fondmi EÚ sa pri zmierňovaní vplyvu hospodárskej krízy pravdepodobne ukáže ako prospešné. V zákone, ktorým sa upravuje odmeňovanie štátnych zamestnancov a zamestnancov ústrednej štátnej správy a miestnej samosprávy, prijatom 1. decembra 2009, sa zlučujú všetky nariadenia pre zamestnancov verejného sektora a vytvárajú sa dodatočné stimuly pre zamestnancov verejného sektora prostredníctvom posilnenia transparentnosti systému odmeňovania, pričom sa v prípade rozpočtových orgánov na rôznych úrovniach štátnej správy sprísňuje kontrola výdavkov a posilňuje proces konsolidácie.

(14) Lotyšsko bolo veľmi vážne zasiahnuté krízou a muselo využiť medzinárodnú finančnú pomoc. Oslabený trh práce, znižovanie finančnej zadlženosti a potreba fiškálnej konsolidácie zdržia oživenie hospodárstva, aj keď sa objavujú pozitívne signály, že sa ukazovatele konkurencieschopnosti začali zlepšovať. Tlaky na finančnom trhu sa od leta 2009 značne upokojili, avšak situácia je aj naďalej vo veľkej miere závislá od prijatia ďalších opatrení na riešenie zostávajúcich výziev. Posilnil sa dohľad nad finančným trhom vrátane lepšej spolupráce so zahraničnými dozornými

orgánmi a prijali sa kroky na zabezpečenie dostatočnej kapitalizácie bankového systému. Lotyšsko prijalo odvážne opatrenia na riešenie zhoršovania verejných financií.

Dosiahnutie udržateľného zlepšenia verejných financií a zároveň zabezpečenie spravodlivého rozdelenia zaťaženia a podpory konkurencieschopnosti hospodárstva by sa mohli podporiť prostredníctvom ďalšieho posilňovania využívania a spravovania štrukturálnych fondov EÚ, zacielenia na opatrenia podporujúce priame zahraničné investície a podniky vyrábajúce na vývoz, prostredníctvom príslušnej odbornej prípravy a vzdelávania pre pracovnú silu, ako aj jednoznačnejších priorit v oblasti konkurencieschopnosti a politiky výskumu a vývoja.

(15) Celkovo je rozpočtová stratégia na rok 2010 vytýčená v programe v súlade s odporúčaniami Rady podľa článku 104 ods. 7 Zmluvy o ES a s cieľovými deficitmi stanovenými v rámci pomoci určenej na zníženie deficitu platobnej bilancie. Od roku 2011 so zreteľom na riziká sa rozpočtová stratégia takisto zdá byť všeobecne v súlade s cieľovými deficitmi stanovenými v oboch rámci a odzrkadľuje ambíciu orgánov splniť maastrichtské kritériá v roku 2012 a vstúpiť do eurozóny do roku 2014. Fiškálna politika sa teraz zdá byť primeraná na zabezpečenie bezproblémovej účasti v ERM II a prostredníctvom ambiciózne korekcie značného štrukturálneho deficitu, ktorá sa v súčasnosti uskutočňuje, reaguje na výzvy, ktoré predstavuje rozsiahla recesia. Priemerné ročné zlepšenie štrukturálneho salda približne o 2 % HDP je menšie ako priemerná ročná fiškálna konsolidácia na úrovni najmenej 2,75 % v období rokov 2010 až 2012, ktorú odporúčala Rada v júli 2009, najmä vzhľadom na zvýšenie úrokových výdavkov takmer o 2 % HDP a mechanické zníženie daňových základov na začiatku obdobia. Cyklicky upravené a štrukturálne saldo sa však musí interpretovať opatrne, so zreteľom na značnú neistotu spojenú s odhadmi potenciálneho rastu a produkčnej medzery pre Lotyšsko a so zreteľom na to, že mimoriadne nestále ekonomické prostredie od roku 2008 môže viesť k štandardnej elasticite, ktorá dostatočne nezachytáva vplyv mimoriadneho poklesu, ktorý zažilo Lotyšsko, na rozpočet. Celkovo, vzhľadom na vyvážené riziká a so zreteľom na počet diskrečných opatrení, ktoré sa už prijali alebo vypracovali, zdá sa, že diskrečné fiškálna konsolidácia, ako sa plánovalo v programe, je celkovo v súlade s júlovými odporúčaniami Rady.

Vzhľadom na rozsah fiškálnej úpravy, ktorú je ešte potrebné uskutočniť a ktorá ešte nemá oporu v podrobne vymedzených opatreniach, však existuje riziko horších rozpočtových výsledkov, ako sa očakávalo, aj keď je toto riziko vyvážené záväzkami prijatými v rámci dohôd o medzinárodnej finančnej pomoci a doterajšou činnosťou orgánov, pokiaľ ide o plnenie týchto záväzkov. Posilňuje sa tým potreba, aby lotyšské orgány zlepšili rozpočtový rámec a rozhodovacie procesy, ako sa to plánuje v priebehu roku 2010.

(16) Pokiaľ ide o požiadavky na údaje stanovené v kódexe správania pre programy stability a konvergenčné programy, v programe sa uvádzajú všetky povinné a väčšina nepovinných údajov. Vo svojich odporúčaní podľa článku 104 ods. 7 Zmluvy o ES zo 7. júla 2009 s cieľom odstrániť nadmerný deficit Rada zároveň vyzvala Lotyšsko, aby správy o pokroku dosiahnutom pri vykonávaní odporúčaní Rady predkladalo v samostatnej kapitole v aktualizáciách konvergenčných programov. Lotyšsko splnilo toto odporúčanie v plnom rozsahu.

Celkový záver je taký, že Lotyšsko v súlade s odporúčaniami Rady uskutočňuje významnú fiškálnu konsolidáciu a hospodársku úpravu, ktoré majú oporu v prijatí rozpočtu na rok 2010, založeného na kvalitných opatreniach, rozsiahlych reformách vo verejnom sektore, zlepšenom využívaní štrukturálnych fondov EÚ, cielených politikách trhu práce a opatreniach na posilnenie finančného sektora. Perspektívne sa riziká týkajú rozsahu zostávajúcej úpravy v stagnujúcom hospodárstve, neistoty zasahujúcej budúce trendy v oblasti príjmov, a opatrenia, o ktoré by sa mala opierať konsolidácia, ako aj rozsah reforiem, ktoré je ešte vždy potrebné uskutočniť na posilnenie udržateľného oživenia. Ďalšími zlepšeniami rozpočtového rámca by sa mohla umožniť identifikácia a vykonanie potrebných opatrení a zároveň by sa znížilo riziko, že rozpočtový výsledok bude horší, ako sa plánovalo.

V zmysle uvedeného hodnotenia a pri zohľadnení odporúčania podľa článku 104 ods. 7 Zmluvy o ES a takisto vzhľadom na potrebu zabezpečiť udržateľnú konvergenciu a bezproblémovú účasť v ERM II sa Lotyšsko vyzýva, aby:

- i) realizovalo rozpočet na rok 2010 v plnom rozsahu tak, ako bol schválený 1. decembra 2009; vypracovalo v súlade s odporúčaním Rady podľa článku 104 ods. 7 zoznam rozpočtových alternatív na dosiahnutie úspor alebo dodatočných príjmov, čím sa umožní schválenie rozpočtu na rok 2011 v súlade s potrebami konsolidácie; schválilo v súlade s odporúčaním Rady podľa článku 104 ods. 7 rozpočet na rok 2012 takisto v súlade s cieľovým fiškálnym procesom;
- ii) uskutočnilo dôkladnú analýzu zameranú na budúcnosť, ktorá je potrebná na rozsiahlu reformu sociálnych dávok s cieľom uskutočniť túto reformu v roku 2011 spoločne s ďalšími opatreniami na strane príjmov;
- iii) zlepšilo fiškálne riadenie a transparentnosť, medziiným aj prostredníctvom prijatia návrhu zákona o fiškálnej disciplíne, posilnením záväzného charakteru strednodobého rozpočtového rámca a zavedením účinných sankčných postupov v prípade zneužitia verejných fondov zo strany jednotlivcov; aby posilnilo kontrolné, koordinačné a sankčné mechanizmy zamerané na riešenie sivej ekonomiky;
- iv) posilnilo hospodársky rast prostredníctvom presadzovania posunu smerom k sektoru obchodovateľných tovarov a služieb a zlepšeniu produktivity, ako aj prostredníctvom zabezpečenia toho, aby sa dostupné štrukturálne fondy EÚ dostali do reálnej ekonomiky, a prostredníctvom včasnej reštrukturalizácie štátnych bánk v rámci strednodobej stratégie.

Prehľad hlavných makroekonomických a rozpočtových prognóz

		2008	2009	2010	2011	2012
Reálny HDP (zmena v %)	KP jan. 2010	- 4,6	- 18,0	- 4,0	2,0	3,8
	KOM nov. 2009	- 4,6	- 18,0	- 4,0	2,0	—
	KP jan. 2009	- 2,0	- 5,0	- 3,0	1,5	—
Inflácia HISC (%)	KP jan. 2010	15,4	3,5	- 3,7	- 2,8	0,0
	KOM nov. 2009	15,3	3,5	- 3,7	- 1,2	—
	KP jan. 2009	15,4	5,9	2,2	1,3	—
Produkčná medzera ⁽¹⁾ (% potenciálneho HDP)	KP jan. 2010	9,5	- 8,8	- 10,7	- 7,8	- 3,8
	KOM nov. 2009 ⁽²⁾	9,2	- 9,1	- 10,7	- 7,0	—
	KP jan. 2009	5,9	- 1,6	- 5,7	- 5,3	—
Čisté poskytnuté úvery/prijaté úvery voči zvyšku sveta (% HDP)	KP jan. 2010	- 10,8	8,2	10,7	10,4	8,0
	KOM nov. 2009	- 11,5	8,9	8,0	6,1	—
	KP jan. 2009	- 13,4	- 5,4	- 2,6	- 2,3	—
Verejné príjmy (% HDP)	KP jan. 2010	34,7	33,8	36,2	38,6	39,4
	KOM nov. 2009	34,6	34,9	33,4	32,9	—
	KP jan. 2009	35,1	32,5	35,0	37,7	—

		2008	2009	2010	2011	2012
Verejné výdavky (% HDP)	KP jan. 2010	38,8	43,8	44,7	44,6	42,4
	KOM nov. 2009	38,8	43,8	45,7	45,1	—
	KP jan. 2009	38,6	37,7	39,9	40,7	—
Saldo verejných financií (% HDP)	KP jan. 2010	- 4,1	- 10,0	- 8,5	- 6,0	- 2,9
	KOM nov. 2009	- 4,1	- 9,0	- 12,3	- 12,2	—
	KP jan. 2009	- 3,5	- 5,3	- 4,9	- 2,9	—
Primárne saldo (% HDP)	KP jan. 2010	- 3,4	- 8,7	- 6,1	- 2,7	0,3
	KOM nov. 2009	- 3,4	- 7,6	- 9,9	- 8,3	—
	KP jan. 2009	- 2,9	- 3,7	- 3,5	- 1,4	—
Cyklicky upravené saldo ⁽¹⁾ (% HDP)	KP jan. 2010	- 6,7	- 7,6	- 5,5	- 3,9	- 1,8
	KOM nov. 2009	- 6,7	- 6,4	- 9,3	- 10,2	—
	KP jan. 2009	- 5,1	- 4,9	- 3,3	- 1,4	—
Štrukturálne saldo ⁽²⁾ (% HDP)	KP jan. 2010	- 6,7	- 7,6	- 5,5	- 3,9	- 1,8
	KOM nov. 2009	- 6,7	- 7,0	- 10,2	- 10,2	—
	KP jan. 2009	- 5,1	- 4,9	- 3,3	- 1,4	—
Hrubý verejný dlh (% HDP)	KP jan. 2010	19,5	34,8	55,1	59,1	56,8
	KOM nov. 2009	19,5	33,2	48,6	60,4	—
	KP jan. 2009	19,4	32,4	45,4	47,3	—

Poznámky:

⁽¹⁾ Produkčné medzery a cyklicky upravené saldá podľa programov prepočítané útvarmi Komisie na základe informácií v programoch.

⁽²⁾ Založené na odhadovanom potenciálnom raste 1,6 %, - 1,4 %, - 2,3 % a - 2,1 % v období rokov 2008 - 2011.

⁽³⁾ Cyklicky upravené saldo bez jednorazových a iných dočasných opatrení.

Zdroj:

Konvergenčný program (KP); predpovede útvarov Komisie z jesene 2009 (KOM); výpočty útvarov Komisie.